

3) контроль за обґрунтованістю страхових тарифів і забезпеченням платоспроможності страховиків;

4) встановлення правил формування і розміщення страхових резервів, показників і форм обліку страхових операцій та звітності про страхову діяльність;

5) розробка нормативних і методичних документів з питань страхової діяльності, віднесених законодавством до компетенції державного органу виконавчої влади з нагляду за страховою діяльністю;

6) узагальнення практики страхової діяльності, розробка і представлення у встановленому порядку пропозицій щодо розвитку й удосконалення законодавства України про страхування.

Ліцензія, що дає право займатися страховою діяльністю на території України, повинна видаватися тільки юридичній особі. Фізичні особи не мають права займатися страховою діяльністю в системі загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

Ліцензії видаються на здійснення лише загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування.

IV. Висновки

Запровадження медичного страхування за участю комерційних страхових компаній, як доводить досвід функціонування страхової медицини в різних країнах світу, обов'язково призведе до втрати соціальних засад і дасть можливість витратити кошти, спрямовані на соціальне медичне страхування, для підтримки комерційних інтересів страхових медичних організацій.

Для створення ефективної системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування необхідна добре відпрацьована законодавча база, яка б відповідала таким вимогам: чітка відповідність програми розвитку загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування реальним коштам; регулювання розподілу функцій покупця (платника) і виробника медичних послуг; регулювання взаємодії загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування і добровільного медичного страхування; відповідальність виконавчої влади за невиконання зобов'язань щодо страхових внесків за пільгові групи населення.

Література

1. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні: конспект лекцій до навч. модуля / уклад.: В.А. Ребало, В.В. Тертичка. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 80 с.
2. Ковжарова Е. Міжнародний досвід вирішення проблеми фінансування системи охорони здоров'я: Практичні висновки для України / Е. Ковжарова // Формування демократичного та ефективного державного управління в Україні: матер. наук.-практ. сем. (11–12 берез. 2002 р.) / [за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева]. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – С. 65–77.
3. Черненко А.К. Проблемы метода конструирования права как регулятора устойчивости и рациональности социальных институтов / А.К. Черненко // Гуманитарные науки в Сибири. – 1996. – № 1. – С. 60–61.

УДК 338.246.025.2:338.46:368.01

ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Андрєєва О.І.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

Investigational theoretical going near maintenance of mechanism of government control of development of market of insurance services; grounded ways of subsequent perfection of its essence.

Анотація

Досліджено теоретичні підходи до змісту механізму державного регулювання розвитку ринку страхових послуг; обґрунтовано шляхи подальшого вдосконалення його сутності та змісту.

Ключові слова

Механізм державного регулювання, принципи, інструменти, методи державного регулювання.

I. Вступ

Функціонування ринку страхових послуг є предметом пильної уваги з боку органів державного управління України. Держава піклується про поліпшення його стану та забезпечує комфортні умови функціонування. Особливості ринку страхових послуг як об'єкта державного регулювання зумовлюють специфіку формування і функціонуван-

ня комплексного механізму, за допомогою якого здійснюється цей вплив. Проблема формування механізмів державного регулювання ринку страхових послуг не є новою, проте чіткого визначення поняття “механізм державного регулювання” стосовно розвитку цього сектора економіки України сьогодні не існує. До визначення поняття “механізм державного управління”, або “механізм державного регулювання” по-різному підходили відомі зарубіжні та вітчизняні вчені: Г. Атаманчук, В. Афанасьєв, С. Глазєв, Ф. Шамхалов, В. Бакуменко, С. Дубенко, В. Князєв, О. Машков, О. Могильний, Н. Нижник, Г. Одицова, Ю. Сурмін та ін. Виходячи з вищеведеного, актуальним є визначення цього поняття з наукової точки зору.

II. Постановка завдання:

- розглянути основні підходи вітчизняних та зарубіжних учених до визначення цього поняття;
- обґрунтувати шляхи подальшого вдосконалення сутності та змісту механізму державного регулювання розвитку ринку страхових послуг.

III. Результати

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі є багато визначень поняття державного регулювання економіки взагалі і ринку страхових послуг зокрема. У наукових джерелах та в практиці державного управління є різні визначення категорії “механізм”. Так, у довідковій літературі наводиться кілька визначень цього поняття. Слово “механізм” у перекладі з грецької *mechanē* означає “зброя”, “машина”. У першій дефініції – це послідовність станів, процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; у другій – система, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності.

Так, на думку Г. Атаманчука, механізм управління – це складова системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об’єкта. До того ж, на думку цього автора, механізмом може бути сама держава, якщо розглядати її як форму суспільного самоуправління [1]. У свою чергу, Ф. Шамхалов під механізмом держави в широкому розумінні розуміє механізм практичної реалізації державної влади, а у вузькому – конкретний засіб впливу держави на суспільство для вирішення поставлених завдань або вирішення суперечностей [6].

Українські вчені В. Бакуменко, В. Князєв, Ю. Сурмін у статті “Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку”, виділяючи складові структури методології державного управління, зазначають, що механізмами діяльності можуть виступати методи [2]. Але у словнику-довіднику “Державне управління” В. Князєв і В. Бакуменко дають більш повне визначення механізму державного управління

як практичних заходів, засобів, важелів, стимулів, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей.

Що стосується категорії “механізм державного регулювання”, то, за твердженням О. Комякова, “його необхідно розглядати як сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов’язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи (держави) на підвищення функціонування економіки” [5].

За визначенням Л. Дідківської та Л. Головки [4], механізм макроекономічного регулювання ринкової економіки змішаного типу – це система макроекономічних регуляторів, що складаються з таких основних елементів, як: ринкові регулятори; важелі державного впливу на економіку; корпоративне управління; інститут соціального партнерства.

На нашу думку, механізм державного регулювання – конкретні дії регуляторних органів, які спрямовані на покращення стану об’єкта регулювання через використання певних методів, форм та інструментів регулювання, враховуючи основні принципи й функції такого об’єкта.

Механізм державного регулювання є складовою системи державного регулювання і включає в себе суб’єкти (регулювання діяльності страхових організацій здійснюється за допомогою спеціально створюваних державних організацій страхового нагляду, функції яких виконує Департамент страхового нагляду, а також податкова служба (сплата податків), Національний банк (страхування в національній валюті), орган з антимонопольної політики та об’єкти регулювання (ринок страхових послуг)). При цьому система працює під впливом певного навколишнього середовища та ґрунтується на певних принципах. Ринок страхових послуг має свою внутрішню структурну побудову й зовнішнє оточення та являє собою досить складне явище. Його внутрішня будова, з одного боку, представлена суб’єктами страхового ринку, з іншого – страховими продуктами, що реалізуються. Зовнішнє оточення складається з елементів, якими страховик може управляти (ринковий попит, конкуренція, інфраструктура ринку), та з тих, на які він впливати не може, – кількість населення та його вікова структура, купівельна спроможність населення та ін.), проте повинен їх враховувати у своїй діяльності.

На нашу думку, раціональний механізм державного регулювання розвитку ринку страхових послуг має відповідати таким принципам:

- необхідності існування державного сектора – наявність комплексу господарюючих суб’єктів, що належать центральним

- або місцевим органами влади, з метою здійснення альтернативної діяльності;
- системності і пріоритетності – функціонування страхового ринку здійснюється на засадах вільної конкуренції, а держава має системний характер;
- поступової гармонізації – трансформування національного страхового законодавства до міжнародних вимог;
- справедливості – оскільки ринок виявляє нерівність людей, то держава в інтересах усього суспільства виключає суспільні блага зі сфери дії ринкових відносин.

До головних функцій державного регулювання розвитку ринку страхових послуг необхідно віднести такі:

- ведення єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків), державного реєстру страхових та перестрахових брокерів та видача ліцензій на здійснення страхової діяльності;
- контроль за платоспроможністю страховиків щодо виконання ними зобов'язань перед страхувальниками;
- установлення правил формування, розміщення та обліку страхових резервів;
- проведення перевірок щодо правильності застосування страховиками (перестраховиками) та страховими посередниками законодавства про страхову діяльність і достовірності їхньої звітності;
- розробка нормативних і методичних документів з питань страхової діяльності, що віднесена Законом України "Про страхування" до компетенції уповноваженого органу;
- узагальнення практики страхової діяльності і посередницької діяльності на страховому ринку, розробка й подання у встановленому порядку пропозицій щодо розвитку і вдосконалення законодавства України про страхову діяльність і посередницьку діяльність у страхуванні та перестрахованні;
- прийняття в межах своєї компетенції нормативно-правових актів з питань страхової діяльності і посередницької діяльності у страхуванні та перестрахованні;
- проведення аналізу додержання законодавства об'єднаннями страховиків і страхових посередників;
- здійснення контролю за платоспроможністю страховиків відповідно до взятих ними страхових зобов'язань перед страхувальниками;
- забезпечення проведення дослідно-методологічної роботи з питань страхової діяльності і посередницької діяльності у страхуванні та перестрахованні, підвищення ефективності державного нагляду за страховою діяльністю;
- встановлення правил формування, обліку і розміщення страхових резервів та показників звітності;

- проведення і координація у визначеному законодавством порядку навчання, підготовки і перепідготовки кадрів та встановлення кваліфікаційних вимог до осіб, які провадять діяльність на страховому ринку, організація нарад, семінарів, конференцій з питань страхової діяльності;
- участь у міжнародному співробітництві у сфері страхування і посередницької діяльності у страхуванні та перестрахованні, вивчення, узагальнення, поширення світового досвіду, організація виконання міжнародних договорів України з цих питань;
- здійснення організаційно-методичного забезпечення проведення актуарних розрахунків.

До складових механізму державного регулювання страхового ринку належать також форми, методи та інструменти регулювання.

Форми страхового захисту історично зазнали тривалої еволюції. Первісними формами були біологічні та генетичні інстинкти людини, які реалізовували самозбереження, продовження та безпеку роду.

Пізніше, в процесі соціального розвитку виникають відносини з розподілу збитків (взаємодопомога) за рахунок власних, як правило, натуральних чи матеріальних ресурсів. Основним принципом формування таких відносин є солідарність. Форма та розмір виплат визначаються відповідно до встановленого порядку або залежно від настання певної події. Хоча коріння такої форми захисту знаходять ще в первісному суспільстві, вона досить поширена і в умовах сучасної економіки. У цілому, суспільна практика виробила три основні організаційні форми страхового фонду:

- централізовані резерви держави в натуральній та грошовій формі;
- фонди самострахування окремих суб'єктів господарювання (самострахування);
- фонди, які створюються страховиками (страховими організаціями).

У науковій літературі також підкреслюється можливість існування різноманітних організаційних форм страхового фонду: фонди соціального страхування (державні), фонди самострахування, фонди страхових організацій. Розмір і структура фондів, які використовують з метою страхового захисту юридичних і фізичних осіб, залежать від багатьох факторів: концепції формування фонду, стану розвитку економіки, співвідношення форм власності, методів залучення коштів для реалізації соціальних програм, традицій населення, міжнародних відносин тощо.

Не можна сказати, що форми і методи державного регулювання ринку страхових послуг не були об'єктом дослідження. Наприклад, класифікація таких методів запропонована Ю.Л. Сплетуховим. У сучасних умовах усе більш важливого значення набува-

Держава та регіони

ють непрямі методи стимулювання державного розвитку страхування. Суть цих полягає в тому, що держава різними способами регулює страхову діяльність.

Загалом, треба відзначити, що державне регулювання проводиться за допомогою прямих та непрямих методів. Розбіжність між прямим і непрямим методами державного регулювання полягає в тому, що при використанні останнього вплив спрямований на оточення, а не на суб'єкт регулювання, тобто вплив виявляється опосередковане. Зміст

будь-якого методу становить комплекс засобів і прийомів його реалізації. У зв'язку з цим некоректним буде висловлення, що "на економічних засобах переплітається використання прямих і непрямих методів". Правильніше буде навпаки: як непрямі, так і прямі методи можуть бути засновані на застосуванні економічних засобів.

Основні складові механізму державного регулювання розвитку ринку страхових послуг наведено на рисунку.

Рис. Складові механізму державного регулювання ринку страхових послуг

При виділенні прямих і непрямих методів державного регулювання слід проводити їх подальшу зайву деталізацію, класифікацію методів. Поділ методів державного впливу пропонується здійснювати відповідно до конкретних питань, що підлягають регулюванню у сфері регульованих відносин. У подальшому це дасть змогу систематизувати форми державного регулювання, "прив'язавши" їх до визначених методів.

Таким чином, методи прямого державного впливу відносно до регулювання ринку страхових послуг можна звести до такого:

- державне господарське управління (економічне адміністрування);
- адміністративно-правове регулювання (інституціональне);

- стратегічне і тактичне програмування і планування;
- регулювання фінансової діяльності (фінансове регулювання).

На відміну від прямих методів, методи непрямого державного регулювання ринку страхових послуг спираються винятково на фінансово-економічні важелі, визначають ринкові (міжгалузеві) правила гри, керують економічними інтересами господарюючих суб'єктів різних галузей:

- регулювання фінансової діяльності (у частині податкового регулювання);
- грошово-кредитне регулювання.

Проте з метою більш детального дослідження механізму державного регулювання

ринку страхових послуг варто докладно зупинитися безпосередньо на формах регулювання. Аналіз практики державного регулювання ринку страхових послуг, а також використання загальних теоретичних висновків з питань державного регулювання ринку страхових послуг повинні характеризуватися достатнім рівнем деталізації й водночас мати визначену комплексність. В основі виділення самостійної форми державного регулювання можуть бути використані критерії належності форми до визначеного суб'єкта регулювання, сфера регулювання, сфера діяльності тощо.

IV. Висновки

Таким чином, запропоновані базові принципи, а також форми, методи й інструменти регулювання, на наш погляд, мають стати сьогодні основою механізму державного регулювання розвитку ринку страхових послуг України в сучасних умовах господарювання.

Для ефективного розвитку ринку страхових послуг слід вирішувати ряд завдань, що за наявних проблем стає дедалі більш ускладненим. До того ж більшість існуючих проблем не можна вирішувати за допомогою ринкового механізму, тому необхідні суттєва підтримка галузі з боку держави та запровадження дієвого механізму державного регулювання розвитку цього ринку на основі вищевизначених складових.

УДК 378.014(477)

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДНА ІЗ ЗАПОРУК ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Домбровська С.М.

кандидат історичних наук, доцент

Харківський інститут фінансів Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

Annotation

Dominant course of our country towards market economy determines the necessity to reform the higher education system as a principle factor to bring up overwhelmed personality, to expand individual approach in development of creative abilities, to improve the upbringing of competent specialist in different social spheres. The results of searching of reforming of higher education in Ukraine are shown in this article as well as international statistic data, normative documents are analyzed. The latter regulate the following: the formation of educational branch; the of growth of higher educational establishments indicators; the improvement of studying process and difficulties which the Ukrainian higher educational establishments have faced with.

Анотація

Перехід країни до ринкової економіки зумовлює необхідність реформування вищої освіти, яке повною мірою сприяло б формуванню самостійного мислення особистості, посиленню індивідуального підходу до розвитку творчих здібностей, докорінному поліпшенню професійної підготовки спеціалістів, здатних працювати в нових умовах. У статті висвітлено результати досліджень процесів реформування вищої освіти в Україні, проаналізовано світові статистичні дані, нормативні документи, які регламентують формування освітянського простору, та результати зростання показників вищих навчальних закладів держав, процеси вдосконалення навчального процесу та труднощі, з якими зіткнулися українські вищі навчальні заклади.